

ART LIVES 2011.4

KÖNYVILLUSZTRÁCIÓ –
GYERMEKKÖNYV-
ILLUSZTRÁCIÓ X.

„Dél-Koreában tanultam meg, hogy gyerekek számára is csak a valóban fontos témákról szabad könyvet készíteni, és hogy a művészet nagyon hatékony eszköz lehet, ami az érzékenységet és a kreativitást, de az értékrend kialakulását is erősíti. Olyan értékekét, mint a gyengébbekkel szembeni együttérzés, az idegenekkel szembeni tolerancia, a demokrácia...” (Iwona Chmielewska)

Nemzeti
Kulturális
Alap

MŰVÉSZETI SZEMLE

FŐSZERKESZTŐ *Virág Jenő*

SZERKESZTŐ *Miglinezi Éva*

TECHNIKAI MUNKATÁRS *Varga Ágnes*

BORÍTÓ- ÉS LAPTERV *Sellyei Tamás Ottó*

VIII. ÉVFOLYAM 32. SZÁM

FOLYÓIRATUNK A NEFMI,
A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP,
VALAMINT TATABÁNYA MEGYEI JOGÚ VÁROS
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG.

KIADJA A KERNSTOK KÁROLY MŰVÉSZETI
ALAPÍTVÁNY, TATABÁNYA

FK.: *Kaposi Endre*

NYOMDA *Nec Arte Kft.*

Révkomárom, Szlovákia

Szerkesztőség levelezési címe:

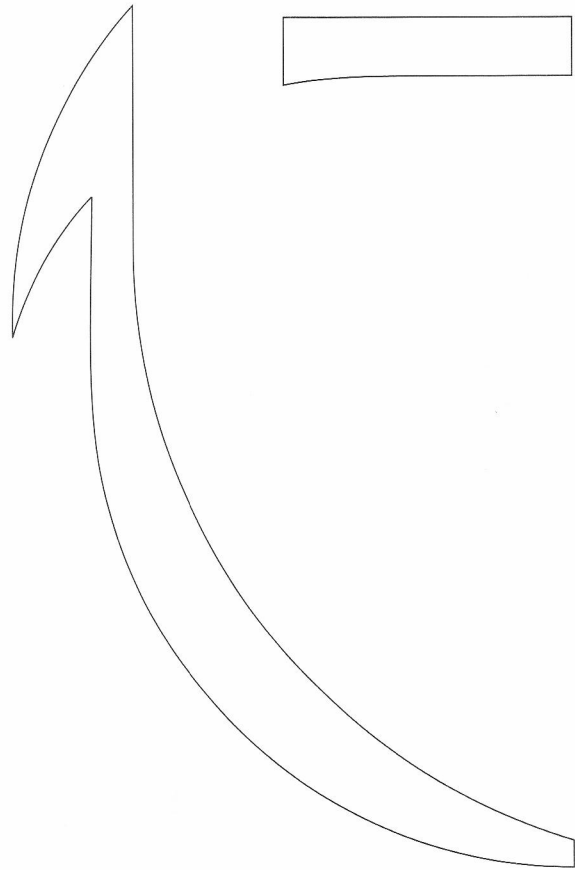
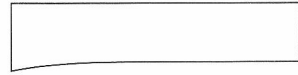
2801 Tatabánya, Pf. 1244

Tel.: 06 / 30 747-7890

E-mail: virag47@tatabanya.hu

Honlap: www.artlimes.hu

ISSN 1785-3222

ART LIMES

KÖNYVILLUSZTRÁCIÓ,
GYERMEKKÖNYV-ILLUSZTRÁCIÓ X.

2011.4

TATABÁNYA

TARTALOM • CONTENTS

1. HAGYOMÁNY ÉS ILLUSZTRÁCIÓ • TRADITION AND ILLUSTRATION

- 5 Dian Viktória: Az Aranylevente. Jaschik Álmos Toldi-illusztrációiról
| Viktória Dian: The gold paladin. On Jaschik Álmos' Toldi Illustrations
- 11 Schilling Sára: Angyalok és ördögök. Bálint Endre Bibliája
| Sára Schilling: Angels and devils. Endre Bálint's Bible
- 19 Kratochwill Mimi: A fények és árnyékok játékával. Csernus és az illusztráció
| Mimi Kratochwill: Playing with light and shadow. Csernus and Illustration
- 29 Salamon Nándor: „Egészen egyszerűen dekoráltam a könyvet...”
Szász Endre illusztrált „Ezeregyéjszakája”
| Nándor Salamon: “I simply decorated the book...”
Endre Szász' Illustration of “A Thousand and One Nights”
- 37 Szokolczay Lajos: A vonalköltészet igazsága. Huszárík Zoltán, a grafikus, az illusztrátor
| Lajos Szokolczay The truth in the poetry of the line Zoltán Huszárík, the Graphic Artist and Illustrator

2. KÖNYVEK ÉS ILLUSZTRÁTOROK • BOOKS AND ILLUSTRATORS

- 45 Horváth Gyöngyvér: Szürreális kollázs-világ. Sara Fanelli illusztrációiról
| Gyöngyvér Horváth: Surrealistic collage world. On Sara Fanelli's Illustrations
- 51 Barbara Brathová: A könyvben és a könyvön túl. Négy szlovák illusztrátor
| Barbara Brathová: In and beyond the book. Four Slovak Illustrators
- 57 Szokolczay Lajos: Látomásos vonalháló – önkifejező arc
Klasszikusok – József Attila; Francois Villon; Alfred Jarry – illusztrálva
| Lajos Szokolczay: Visionary network – self-expressive face
Classics Illustrated – Attila József, Francois Villon, Alfred Jarry
- 65 Kovács Lajos: Dicsérni jöttem... Grafí(r)kák Leonardo Da Vinci meséihez
| Lajos Kovács: I came to praise... Graphic Art to Leonardo da Vinci's Tales
- 69 Adam Jaromir: A lélek háza. Iwona Chmielewska könyvköltevénye
| Adam Jaromir: Souls' house. Iwona Chmielewska's Book
- 75 Vesztróczy Éva: A teremtés erejének profán eszköztára
Keresztes Dóra gyermekkönyv-illusztrációi
| Éva Vesztróczy: The profane means of the power of creation
Dóra Keresztes' Children's Book Illustrations

3. PORTRÉGALÉRIA • PORTRAIT GALLERY

- 81 Besze Barbara: Cirkuszmeséktől a bábszínházig. Interjú az IBBY-díjas Szalma Edittel
 Barbara Besze: From circus tales to puppet theatre
 Interview with IBBY Prize-Winner, Edit Szalma

4. SEREGSZEMLE • GROUP REVIEW

- 89 P. Szabó Ernő: Az illusztrátor centiméter. Bolognai illusztrációs kiállítás, 2011
 Ernő P. Szabó: The illustrator's measuring stick. Bologna Illustrators Exhibition 2011
- 101 Barbara Brathová: RETRO-BIB 2011, avagy aranyalma van a zsebemben...
 Barbara Brathová: RETRO-BIB 2011, or I have a golden apple in my pocket

5. SZEMLE • REVIEW

- 113 Feledy Balázs: A textiltől a tudományig – és vissza. Könyv Pápai Livia textilművészről
 Balázs Feledy: From textiles to a science – and back.
 A book on textile artist Livia Pápai
- 117 Almási Tibor: Minden mindennel összefügg. Butak András könyvtárgyai
 Tibor Almási: Everything is interconnected. András Butak's Book Objects
- 121 Szokolczay Lajos: Metaforikus látomások. Püspöky István albuma
 Lajos Szokolczay: Metaphoric visions. István Püspöky's Album
- 127 Monok István: Szlovákiai magyar könyvművészet 1918–1945. Szabó Lilla könyvéről
 István Monok: Slovakian hungarian book artistry 1918-1945. On Lilla Szabó's Book
- 131 Vesztróczy Éva: A cseh gyermekkönyv-illusztráció huszadik századi eredményei.
 Blanka Stehlíková könyvéről
 Éva Vesztróczy: Czech children's book illustrations of the twentieth century
 On Blanka Stehlíková's Book

6. MŰHELY • WORKSHOP

- 137 Szokolczay Lajos: Wehner-vernissage. Egy Art Limes-bemutató kapcsán
 Lajos Szokolczay: Wehner-vernissage. An Art Limes Presentation

Monok István

SZLOVÁKIAI MAGYAR KÖNYVMŰVÉSZET 1918–1945

SZABÓ LILLA KÖNYVÉRŐL

A nemzeti jelleg a kultúra és a szellemi élet több területén első pillanatban nehezen felvethető, illetve csak alapos megszorításokkal. Egy-egy művészeti ág, vagy szellemi áramlat nemzetközisége sokszor kelti azt a benyomást, hogy a nemzetben gondolkodás valamiféle megszorítás lenne. Jóllehet, sokszor bebizonyosodott, hogy a nemzeti hagyományok minden esetben gazdagító erőnek bizonyultak bármely művészeti ágat, kulturális területet tekintjük is. Nem csak magyar könyvművészet létezik tehát, hanem magyar – és bármilyen más nemzeti – könyv is. A papírlap, a szövegtűkötő betűkkel, szóközökkel, képpel való betöltésének módja, az arányok, a formaelemek egymáshoz való viszonya, a kötés, a borító anyaga, felülete hordozza ezt a nemzeti jelleget. Ahogy egy-egy faluról készült panoráma képről meg lehet mondani, melyik nép építette, ugyanúgy egy-egy könyvesbolt belsőről készült fotó is árulkodik arról, hogy mely nemzeti kultúra hagyományt követik azok a kiadók, akik ott árusítják kiadványaikat. Legalábbis szerencsés, ha egy magyar kiadó nem akar például angol könyvformát követni, ahogy különbség van cowboy és marhapasztor között.

A magyar könyv régióként más-más jelleggel bír. Ez a tény összefügg azzal, hogy magyar kultúra erős regionális jegyeket mutat általában is. A Magyar Királyság szétesése, majd az az állapot, hogy Hungáriában a latin maradt a hivatalos nyelv, míg egy másik országban, Erdélyben a magyar, olyan helyzetet teremtett, hogy a nemzeti nyelvű kultúrára alapozott kulturális öntudat kialakulása régióként más-más szellemi környezetben ment végbe. Az erdélyi, a vajdasági, a szlavóniai, a nyugati-, az észak-magyarországi, illetve a kárpátaljai magyar kultúra így más és más jellegzetességgel bír. Bírta már akkor is, amikor a rövid időre – alig fél évszázad – egységes állami és

intézményi keretek közt alakuló magyar kultúra szellemi erőtere, az első világháborút követően, ismét alapjaiban megváltozott.

Szabó Lilla ebből a nagy problémakörből most a csehszlovákiai magyar könyvművészet vizsgálatát, jellegzetességeinek bemutatását tűzte célul. Pontosabban ennél lényegesen többet, hiszen alaputatások hiányában az alapoknál kellett kezdenie. A mostani Magyarország határain kívül megjelent, művészettörténetileg is értékelendő könyvek bibliográfiáját munkatársaival – Kovacsev Ninkov Olga, Zágorec-Csuka Judit, Muradin Jenő, Gábor Dénes, Fedinec Csilla, Hushegyi Gábor, Vesztróczy Éva – állította össze. 2001-ben az Országos Széchényi Könyvtárban kiállítást is rendeztek *Magyar könyvillusztráció Magyarország határain kívül 1918-tól napjainkig* címmel, amelynek anyagát azután tudományos konferencián is elemezték („Az elsüllyedt jelek”. A 20. századi magyar könyvillusztráció Magyarország határain kívül 1918-tól napjainkig. Közreadja a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társasága. Bp., 2003, MKIT). A mostani kötet előzményeként említhetőek még a határon túli (ez esetben a mai szlovákiai) területeken megjelent könyvek nemzeti bibliográfiai igényű számbavételei (Csehszlovákiát, illetve Szlovákiát tekintve Hushegyi Gábor, B. Nándor Orsolya és a Végh Zoltán irányította somorjai könyvtáros kör munkája).

A bibliográfiai munkákat a könyvillusztrátorok életrajzainak összeállítása követte. A csehszlovákiai területen megjelent magyar könyvek művészeti munkatársainak életrajzai így ebben a kötetben kerültek kiadásra, az alkotók alfabetikus rendjében. A szerző könyvének alap gondolatai közé tartozik az a meggyőződése, hogy a Trianon után nem kell újrakezdesről beszélni, hiszen a megfelelően szervezett intézményi rendszer, a civil, szakmai

szervezetek biztosították a folyamatos működést. A 19. század végén, 20. század elején alapított társaságok (Renaissance Társaság, Kazinczy Társaság stb.) folytatták a munkájukat, persze alapvetően más koordinátarendszerben mozogtak, és alakultak új szervezetek is (Masaryk Akadémia, Szlovenszkói Magyar Irodalmi Társulat stb). Szabó Lilla röviden áttekinti a könyves szervezetek és intézmények történetét (nyomdák, kiadók, kereskedői szövetségek), és anélkül, hogy akárcsak érintőlegesen politizálna, jelzi, hogy a tulajdonos körök változása nem feltétlen a magyarról szlovákra, számos esetben inkább csehre változott. Az intézmények története keretében külön foglalkozott a művészettörténész szerző a tipográfiai oktatás műhelyeivel, és azzal, hogy a morva-, illetve csehországi lehetőség is nyitottak voltak a szlovákiai magyarság számára. Éltek is a lehetőségekkel, és így a következő fejezetek már a könyvek művészettörténeti elemzésére is kitérhetek. Hangsúlyosan is annak a hatásnak, együttműködésnek a bemutatására, amely a cseh és a magyar avantgárd törekvések közt megfigyelhető. Ezen mozgalmak előzményeivel együtt persze, vagyis a szimbolista, szecessziós könyvművészetről is alapvető gondolatokkal lehetünk gazdagabbak.

A két háború közötti Magyarország értelmisége naprakészen figyelemmel követte a csehszlovákiai kollégák eredményeit. A *Magyar grafika* például, rendszeresen tükröt tartott az ottani alkotók elé, egyben a hazai szakmai közönség figyelmét az egykori felvidéki könyvművészetre irányította. A szakmai, napi szintű együtt gondolkodás biztosította azt az alapot, amelyre építve a Kassák Lajos által képviselt művészeti stílusirányzatok komoly befogadástörténetet tudhatnak magukénak a csehszlovákiai magyar, és nem magyar könyvművészetben. A két folyóirat (DAV – MA) szellemi párbeszéde is ezen az alapon bontakozott ki. Így a prágai, vagy a brünni modernizáló törekvések sem maradtak hatástalanok Magyarországon sem.

Szabó Lilla könyve tehát esettanulmány. Olyan jelenséget elemez részletesen, amely nagy vonalakban ismert nem csak csehszlovákiai-magyarországi viszonylatban, hiszen a későbbiekben is

A könyvbemutató meghívója: 2011. május 25. MNG.

számos példát említhetünk arra, hogy a regionálisan a hazai magyar kulturális intézményi rendszertől (ide értve a folyóiratokat, könyvsorozatokat, iskolákat is) elszigetelten alkotók példát mutattak hazai irányban abban, hogyan kell új szellemi hatásokat magukba integráltan magyarnak maradni (példaként említve a délvidéki *Új Symposium*, vagy a *Párizsi Magyar Műhely* lapokat).

A könyv jó példája egy probléma interdiszciplináris megközelítésének is. A szerző művészettörténész, szemlélete mindvégig ezen tudományág szempontjait tartja előtérben. Egyben könyvtörténet, annak összetettségével: kiadás- és kereskedelem-történet, a tipográfiai oktatás

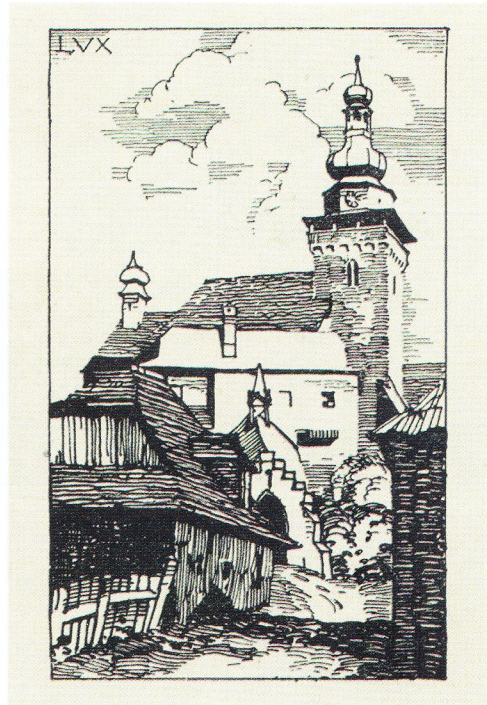
története, sajtótörténet, a könyv gazdaságtörténete stb. Ő azonban nem marad meg a könyvtörténetnél, már ha a könyvtörténetre igaz definíció az, hogy az a valaki ír könyvtörténetet, aki a könyvről és nem a szövegről beszél. Szabó Lilla ugyanis kinyitja a könyvet, és ha nem is a szövegről, de a könyv-műalkotás művészeti tar-

talmát elemzi. Kiadójával Méry Gáborral kézikönyvet hozott létre: bibliográfiát, életrajzi lexikont, történeti és hangsúlyosan is művészettörténeti kézikönyvet.

(Szabó Lilla: *Szlovákiai magyar könyvművészet 1918–1945*. Somorja – Samorin, 2011, Méry Ratio Kiadó. 234. p.)

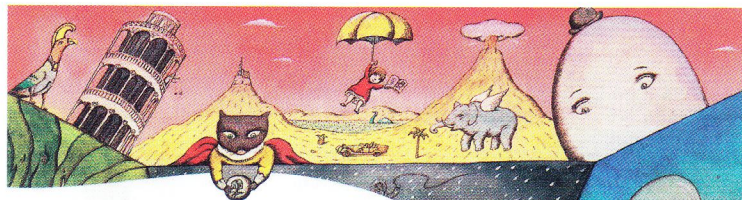
Könyvfedélterv: Éder Gyula. Sziklay Ferenc: A Rákóczi emlékmű leleplezése... 1938

Lux Géza: Könyvillusztráció. Autóúton a Tátrába, 1931

SLOVAKIAN HUNGARIAN BOOK ARTISTRY 1918–1945

This book, published in Czechoslovakia, is part of a series of biographies of book illustrators. This one examines the works of the Slovakian Hungarian book artist, Lilla Szabó, and is a positive example of the problem of an interdisciplinary approach. The author is an art historian and holds the viewpoints of his profession in the foreground. It is a storybook with all its complexities; the history of publishing and trade, the history of the education of typography, the history of the press, the economic history of the book trade, etc. At the same time, Lilla Szabó provides the opening for the book; she does not analyze the text, but reviews the artistic content of the book.

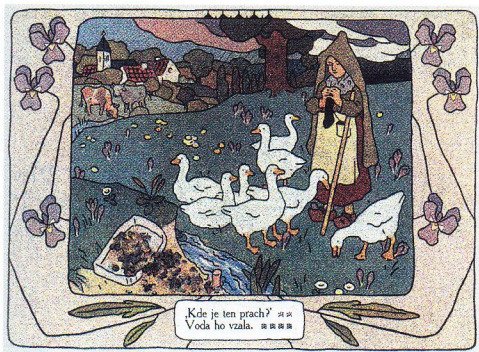

Příběh české ilustrované dětské knihy 1900 - 2000

Blanka Stehliková

Blanka Stehliková
kniževník borítója

Kde je ten prach? 333
Voda ho vzala. 33333

Vojtěch Preissig illusztrációja, 1905

Přišel k nám host,
spravil nám most,
bez sekery, bez dřeva,
a je přece pevný dost!

Přišla k nám polvora,
nahledla do dvora,
na každém kolečku
nechala trošičku.

Richard Lauda illusztrációja,
1903